

Svědkové Jehovovi a dopis Galat'anům

Apoštol Pavel byl kolem roku 48 našeho letopočtu, společně s Barnabášem, vyslán sborem v syrské Antiochii na svoji první misionářskou cestu. Ta ho zavedla nejprve na ostrov Kypr a posléze do římské provincie Galácie. Tady Pavel s Barnabášem zakládali křesťanské sbory, které Pavel znovu navštívil při své druhé a třetí misionářské cestě. Pavlovy misionářské cesty do Galácie jsou popsány v Skutcích apoštolů, především ve 13 a 14. kapitole, a dále ve Sk 15:36-16:6 a 18:23. Pavel tamním sborům později, někdy v období mezi rokem 50 a 52 našeho letopočtu, napsal dopis, který v našich Biblích čteme pod názvem „Galat'anům“. Kromě Pavla, také apoštol Petr píše galatským křesťanům, když jim věnuje svůj první dopis. 1 Petra 1:1,2

O křesťanství a křesťanech v Galácii máme tedy velmi podrobnou zprávu. Je mým úmyslem částečně použít tuto zprávu pro vysvětlení situace ve sborech Svědků Jehovových a jako hlavní podklad pro tuto úvahu používám informace obsažené především v Pavlově dopise.

Náboženský a historický kontext

Lidé, kteří byli Pavlem a Barnabášem osloveni většinou jako první, nebyli lidé z národů, ale často především židé, případně obřezaní židovští proselyté, potom „lidé bojící se pravého Boha“, tedy neobřezaní sympatizanti se židovstvím, a teprve potom pohané (lidé z národů) – Sk. 13:14, 43, 14:1 (Ačkoli je pravda, že v Lystře a Derbe misionáři mohli rovnou mluvit k pohanům). – Sk. 14:6-13) Tak ti, kteří pak přijali evangelium a stali se Kristovými následovníky, byli původem ze tří různých skupin. První skupinou křesťanů byli původně židé, a to jak rodem, tak náboženstvím. Druhou skupinu tvořili proselyté, neboli lidé rodu nikoli židovského, ale původem z různých národností, kteří opustili pohanské bohy, uvěřili v židovského Boha Jahveho, a proto vyznávali a praktikovali Mojžíšský zákon, aby posléze, po setkání s apoštoly, přijali do svého systému víry i Ježíše jako prostředníka. Třetí skupinu křesťanů vytvářeli lidé, kteří neměli žádný společný základ se židovským náboženstvím jako takovým a tito jediní přijali Ježíše nezatížení starozákonními požadavky.

Čteme, že Pavel a Barnabáš v celé oblasti Galácie zakládali z těchto tří skupin křesťanské sbory, které při svém odchodu svěřili „Jehovovi, v něhož (Galat'ané) uvěřili.“ – 14:21-23.

Nicméně, navzdory tomuto Božimu poručnictví, v Galácii nastala řada problémů. Jak je to možné, když je tak explicitně vyjádřeno v Bibli, že nově vzniklé sbory měl na starosti Bůh?

Samozřejmě, nikdo nemůže Boha vinit z nedbalosti nebo z toho, že by nevěděl, co se ve sborech odehrává. Evidentně ale, Bůh mnoha věcem nechával a nechává volný průběh, a je na nás, abychom o nich přemýšleli, a učinili si pro sebe patřičný závěr. Jaké

skutečnosti lze vypožorovat z toho, co Bůh připustil v 1. století, ba dokonce to nechal zapsat pro naše poučení? (Ří 15:4) Účelem této úvahy je popsat situaci v prvních křesťanských sborech v Galácii, porovnat ji se situací ve sborech dnešních SJ, a podle vybídky Písma, dojít k určitému ponaučení.

Situace v křesťanských sborech v Galácii v 1. století

Nebyla nijak růžová. Ba naopak. Pavel píše, že jistí lidé se snaží pozměnit dobrou zprávu o Kristu, tak jak ji on a Barnabáš Galat'anům oznámili, a jak ji Galat'ané také přijali. V zásadě, určití lidé tak překrucují osvobozující poselství o Kristu, že si zasluhují odsouzení, podle Pavla dokonce prokletí, i kdyby na první pohled vypadali jako z nebe seslaní andělé. (1:6-12)

Abychom plně porozuměli, co bylo původní dobrou zprávou o Kristu, kterou Pavel kázal, a která byla překrucována, připomeňme si znovu, jaká byla podstata této dobré zprávy, a kdo jí od Pavla přijal.

Podstata dobré zprávy

Klíčovým prvkem nového křesťanství, a základním rozdílem ve srovnání se židovstvím, bylo to, že k věčnému životu není nutné dodržovat Mojžíšský zákon, ale je nutné uvědomit si, že Kristus tento zákon více než plně nahrazuje. Tak, zatímco v případě židů, je možné nadále dodržovat Mojžíšský zákon, a navíc přijmout Ježíše jako osobního zachránce a prostředníka k Bohu, není nadále možné nutit druhé, zejména věřící z národů, k tomuž, protože Bůh v Kristu všem lidem nabízí jinou alternativu. Jakou?

Cestou ke vztahu k Bohu a k věčnému životu je víra jednotlivce v Božího syna, Ježíše. Má-li jednotlivý křesťan, ať již ze židů, nebo proselytů, nebo pohanů, „pouze“ víru v Ježíš jako prostředníka, nemusí, podle Pavla, zároveň dodržovat Mojžíšský zákon. Je od požadavků toho zákona osvobozen. (2:15-21)

Na druhou stranu, chce-li někdo nadále dodržovat Mojžíšský zákon, měla by to být jeho věc. Tak to dělají všichni křesťané ze židů v Jeruzaléme a celé Judeji, v čele s Kristovým nevlastním bratrem a sloupem jeruzalémského sboru, Jakubem, a mnozí křesťané v syrské Antiochii, Pavlově domovském sboru, zatímco jiní v tom samém sboru nutnost žít nadále podle zákona nepociťují. (2:11-15).

V tom spočívá nová křesťanská svoboda: je jenom jediný požadavek, kterým je víra v jedinečné a jednoznačné prostřednictví Kristovo. Co je nad to, stává se osobní věcí každého. Budeme-li projevovat základní víru v Ježíše, to stačí.

Pavel používá znázornění o Mojžíšském zákonu jako vychovatel. Zákon se stal vychovatelem, který vedl židy ke Kristu. Když Kristus přišel, už není třeba vychovatele,

tedy dodržovat Zákon. Na druhou stranu, stejně jako nezabýváme vychovatele, který nám dal všechnu svoji, byť nedokonalou, péči, tak také není nutné „zabít“ Zákon. Prostě již pod ním nemusíme nadále být, neboli řečeno s Pavlem, již pod Zákonem „nejsme“.
(2:19-25) Jestliže se někdo ale osobně rozhodne Zákon dodržovat, nemůže mu to uškodit, protože Zákon v žádném případě není v rozporu s Bohem – 3:21.

Pavel ovšem, sám za sebe, se přiklání k tomu, že by bylo lepší zapomenout, že někdo přijal Krista jako žid pod Mojžíským zákonem, jiný jako proselyta, který mohl a nemusel plně dodržovat tento zákon v závislosti na tom, jak mnoho chtěl být integrován do židovského národa, či jako člověk z národů, který byl polyteistou nebo ateistou. Pavel nabádá:

Zapomeňte na svoji náboženskou minulost. Zapomeňte na svoji národní příslušnost. Zapomeňte na to, zda jste muž či žena. Zapomeňte na všechno, co jste v náboženském ohledu dělali předtím, než vás Bůh vyvolil. Buďte pouze v Kristu. (3:26-29)

A dále pokračuje nesmírně závažným znázorněním: pokud se vám nepodaří zbavit se vašich dřívějších náboženských pout, ačkoli jste povoláni jako Boží synové, zůstáváte v postavení otroka, a nedospíváte v dědice a syny. Vaše otroctví se nikdy nezmění v plnohodnotné synovství, a proto se také nikdy nestanete tak svobodnými, abyste Boha mohli oslovit: „Abba, Otče“. (4:1-6)

A znovu Pavel: „Pro takovou svobodu nás Kristus osvobodil“! (5:1)

Dogmaticí a pomýlení vůdci najdou své příznivce mezi silnými i slabými

Kdo tuto dobrou zprávu od Pavla přijal, jsem již výše vysvětlil – židé samotní, proselyté a „lidé bojící se pravého Boha“, a pohané (lidé z národů). Zbývá teď také objasnit, jaký byl mechanismus jejího překrucování některými z nich.

Pavel hlavní viníky nazývá „falešnými bratry, kteří byli tiše uvedeni, kteří se vloudili, aby slídili po naší svobodě, kterou máme ve spojení s Kristem Ježíšem, aby nás úplně zotročili“ – 2:4.

Byli to evidentně lidé s hlubokými kořeny v pravidlech Mojžíšského zákona, kteří si nedokázali představit, že by tento systém Bohem daných pravidel měl být opuštěn. Tito bývalí židé, nyní již křesťané, chtěli, aby kdokoli se stane křesťanem, zároveň se také nechal obřezat a zachovával Mojžíšský zákon – 5:2-6, 4:9,10. A ovšem, pro svoje tvrzení našli dostatek silných a ochotných, po *náboženském úspěchu* toužících lidí či naopak, po *náboženské útěše* toužících zbědovaných a nešťastných, slabých duší. Jednotlivci z první skupiny se nechali *vést*, a jednotlivci ze druhé skupiny *svést*, nejen *skutečnou* náboženskou kázní a horlivostí, ale i *zdánlivou* zbožností a depresivním dogmatismem těchto pomýlených vůdců.

Slovy Pavla: „Běželi jste dobře. *Kdo vám zabránil poslouchat pravdu?*“ (5:7,8)

Jak je něco takového možné? Pavel to v následujících verších vysvětluje na jedinečném protikladu duchovního a tělesného smýšlení. Dovojuje, že Bůh povolává ke svobodě. (5:13a)

Nicméně, *Bůh nebude bránit zneužívání této svobody, a to ani ani v křesťanském sboru ne – tuto povinnost má každý z jednotlivých křesťanů.* (5:13b) Když je takový jednotlivec svobodný, pak druhým s láskou slouží. Když je v otroctví zákona, pak druhé kouše, požívá, a snaží se je vyhladit. (5:14,15)

Jediným lékem proti sklonu k zákonictví, které je projevem zhoubného tělesného smýšlení, je „chodit stále duchem,“ protože pak „neprovedete žádnou tělesnou žádost“, totiž, jedině tehdy, jste-li plní Božího ducha, *nejste pod zákonem*, a proto *nejste zákoníky*, nebudete druhé nutit k tomu, o čem vy si myslíte, že to je správné. (5:16-18)

Jak má křesťan poznat, zda je ve své horlivosti pomýlený a sám zotročený, zotročuje druhé, nebo zda je jeho život horlivou chválou Boha, tedy život, který žije ve svobodě své, ponechávaje svobodu druhým?

Není to tak snadné rozpoznat, ale čteme-li dále v Pavlově dopise Galatánům, můžeme rozpoznat některé výrazné prvky tohoto jevu, a to jak v rovině osobní, i v rovině náboženské.

V rovině osobní:

křesťan, který je závislý na organizačních pravidlech, nikoli na Bohu, se v okamžiku, kdy se oprostí od těchto pravidel, nebo dokonce i v době, kdy je vyznává, dopouští smilstva, nečistoty, nevázaného chování, nepřátelství, rozepří, žárlivosti, a dalších věcí, v jejichž důsledku nezdědí Boží království. (5:19-21)

V rovině náboženské:

smýšlení, slova a v důsledku pochopitelně i chování tělesného, pravidlářského křesťana povede k tomu, že se cele zapojí do skupin, které Pavel nazývá, v překladu Nového světa „sektu“. (5:20) Co je „sekta“? Sekta je skupina lidí, kteří vytvářejí svojí vlastní seskupení uvnitř většího množství lidí, často nábožensky zaměřených, a to tak, že nahrazují původní učení svým „přesnějším a duchovnějším“ výkladem. Podle jiné definice, sekta je „skupina nábožensky orientovaných lidí, kteří věří, že jejich pochopení je jedinečné“.

Proto také jeden překlad, New Living Translation, když převádí Pavlova slova z původního jazyka, navrhuje toto znění Gal 5:20: „modlářství, společenství s démony, nepřátelství, hádky, žárlivost, sobecké ambice, rozdělení a *pocit, že všichni, kdo nesmýšlí stejně jako já a ostatní v mé malé skupině, se mýlí*“.

Pavel pak dovozuje, že žárlivci, sektáři a ostatní, kteří chodí tělem a ne duchem, jsou ve vážném nebezpečí, že nezdědí Boží království, zatímco proti těm, kteří chodí duchem, a je na nich patrné jeho působení, není odsouzení – 5:22-24

Závěrečná 6. kapitola dopisu Galat'ánům je v Pavlově podání *oslavou tří skutečností*:

Za první, *oslaven budiž ten křesťan*, který koná Boží dílo tím, že si pro sebe, nikoli pro druhé, určuje množství práce pro Boha, (svůj náklad), přičemž ještě nachází čas na to, aby v lásce usměrňoval druhé a navíc nesl jejich břemena. (6:1-6)

Za druhé, *oslaven budiž Bůh*, kterého nelze oklamat, a který za pomoci svatého ducha dohlíží na to, aby křesťan sklídl to, co zasévá. (6:7-10)

A nakonec, slavný je Kristus a jeho mučednický kůl, či přeneseně, *oslaven budiž Kristův kříž*, ve kterém se ruší všechny dosavadní náboženská nařízení a pravidla, a ve kterém nově stvoření duchovní lidé (Boží Izrael) docházejí Božího pokoje a milosrdenství. (6:12-18)

Svědkové Jehovovi a dopis Galat'anům

Náboženský a historický kontext

Náboženská společnost, která sama sebe od roku 1931 označuje jako svědkové Jehovovi, se na světové náboženské scéně nachází kolem 130 let. Původně se jednalo o náboženství, které vzniklo v roce 1875 jako důsledek druhého náboženského obrození, jenž ve Spojených státech probíhalo v první polovině 19. století.

Sydney E. Ahlstrom, jeden z nejuznávanějších a svými kolegy nejváženějších odborníků na historii náboženství v USA, který po více než tři desetiletí přednášel dějiny náboženství na prestižní americké univerzitě (Yale), je ve svém komplexním díle *Náboženské dějiny Američanů* (The Religious History of American People, 1972, Yale University, znovu tamtéž v 2004, s aktuálním doplněním D. Halla, profesora z Harvard University) spolu s církvemi Mormonů, Adventistů a Křesťanské vědy řadí mezi čtyři „typicky americká náboženství“ vznikající v průběhu 19. století na americké půdě.

Ahlstrom nepokládá svědky Jehovovy za církev, ale označuje je (str. 807) jako radikální adventní hnutí (movement). Tak přesně vystihuje skutečnost, že svědkové sami sebe nepovažují za církev a zároveň nejsou křesťanskými církvemi za součást křesťanského proudu pokládání.

Stejně významné je, že za náboženské hnutí, nikoli sektu, svědky Jehovovi pokládají i odborníci, v jejichž kompetenci přímo je rozlišování mezi uváděnými kategoriemi, například přední americký sociolog Rodney Stark a sociolog-ekonom Laurence Iannaccone. Stark je profesorem sociologie náboženství na Baylor University a Iannaccone na George Mason University, kde se specializuje na ekonomické faktory náboženství.

Zatímco po 27 letech svého působení mezi svědky velmi dobře rozumím tomu, proč existuje hluboce lidská (bývalí členové), obecně laická, a nakonec i odborná tendence označovat svědky jako „sektu“, přikláním se k názoru, že takové označení není přesné, protože příliš zdůrazňuje negativní stránky, zatímco opomíjí mnohé pozitivní faktory, jimiž se vyznačuje život naprosté většiny členů této skupiny nábožensky zaměřených lidí. Spolu s Ahlstromem a dalšími se přikláním k názoru, že svědkové Jehovovi jsou nábožensky motivovaným hnutím, nikoli sektou, a sám za sebe dosvědčuji, že hlavním cílem tohoto hnutí není manipulace s lidmi, nýbrž zvěstování slova Božího – jakkoli se jak forma tohoto zvěstování, tak obsah zvěstovaného slova, odlišují nejen od běžné křesťanské praxe (to nevadí), ale i od Bible samotné (nic nemůže vadit více).

Ačkoli tedy nesouhlasím s tvrzením, že svědkové Jehovovy jsou sektou, zároveň vyjadřuji svoji plnou účast na různé míře utrpení těch, kteří se stali terčem pronásledování ze strany mé mateřské organizace – a doplním, že intenzita a neoprávněnost, biblická i lidská, takového pronásledování je prvkem, který, kromě cíleně pěstovaného pocitu naší jedinečnosti, by mě nejsilněji přiváděl v příklonu k názoru laiků i odborníků, kteří slova „sekta“ vzhledem k nám používají.

Svědkové Jehovovi a pět úseků jejich vývoje – od roku 1875 do současnosti

Svědkové Jehovovi, jejich chápání Bible a 130 let jejich historie, se dají rozdělit do pěti časových úseků:

- Období od roku 1875 do roku 1917 – Doba relativní svobody
- Období od roku 1917 do roku 1942 – Ztráta identity a doba prvních pravidel
- Období od roku 1942 do roku 1975 – Nárůst pravidel a jejich vymáhání
- Období 1975-1980 – Doba naděje
- Období od roku 1980, které trvá dosud a je charakteristické intenzivním nátlakovým systémem – Doba útlaku

1875 – 1916 – První období dějin SJ – Doba relativní svobody

Na počátku svého vzniku se křesťané, kteří se později měli stát organizací SJ, nijak výrazně nelišili od jiných křesťanských denominací. Sbory badatelů Bible byly soustředěny kolem osobnosti Pastora Russella a jejich chápání Písma bylo silně ovlivněno jeho názorem na ten který text. Nicméně, v žádném případě toto křesťanské seskupení nelze charakterizovat jako sektu. Pastor Russell uznával vliv ostatních badatelů, kteří formovali jeho názor v době jeho dospívání, byl ochoten debatovat se svými současnými náboženskými kolegy, seriózně bral v úvahu dějinnou roli židovského národa v Božím předsevzetí a na své následovníky nevykonával žádný nátlak.

Russel byl rovněž zásadně proti jakékoli církevní organizaci, a ačkoli byl v mnoha naukách nekritický až dogmatický, uznával, že jak ti, kteří jej vnímají jako svého pastora, tak i křesťané v jiných církvích mohou mít a mají svůj vlastní důvěrný vztah k Bohu a Kristu, a ty, kteří se svěřili do jeho duchovní péče, vedl s laskavostí a charismatickým příkladem. Věřil, že „Bůh zná ty, kteří mu patří“ (2 Tim 2:19), a že není nutné, ba naopak, je nebezpečné, takové Boží děti organizovat a spoutávat pravidly.

Z hlediska dopisu Galat'ánům se v tomto prvním úseku atmosféra mezi badateli Bible, jejich složení a reakce okolí dají přirovnat k době, kdy Pavel s Barnabášem dorazili do Galácie, a seznamovali místní židovské věřící s novou biblickou skutečností, Kristem. Debatovalo se (Sk.13:15), byly pronášeny proslovy (Sk. 13:16-41), znovu se debatovalo, (Sk.13:42-44), a názory se, pochopitelně, lišily. (Sk.14:4). Posléze se někteří nechali přesvědčit a opustili staré učení (Sk.13:48, 49, 14:1, 21), aby to vyvolalo větší či menší nevoli u místních církevních představitelů a jejich příznivců. (Sk.13:45,50, 14:2,5,19

Obdobně, první badatelé Bible na přelomu 19. a 20. století oslovovali věřící křesťany s určitým pohledem na biblické učení. Například, že člověk nemá nesmrtelnou duši, která by byla věčně trestána v pekle; Bůh není trojjediný; Boží království nahradí všechny vlády v roce 1914. A další, více či méně nestandardní, pohledy na některé biblické texty.

Většina z toho, co badatelé Bible učili, se prokázalo jako nerozumné a zaniklo jako lidská moudrost. Něco málo zůstalo. Nejde mi nyní o pravdivost či omyly tehdejších výkladů, jako spíše o to, že mezi badateli Bible převládala *podobná atmosféra*, která existovala

v 1. století v Galácii: debatovalo se, lidé se přeli a dokazovali, že jejich názor je správný, někteří se nechali přesvědčit, jiní zachovali svůj původní názor.

Bádat mělo smysl, protože byla ochota naslouchat, a jestliže byl někdo pronásledován za odlišný názor – pak toto pronásledování, obdobně jako v 1. století, vycházelo od těch, kteří nové učení nepřijali, nikoli od členů uvnitř debatující skupiny. Jako v počátcích sborů v prvním století, i mezi badateli Bible převládalo pozitivní náboženské prostředí (Sk. 13:52, 14:3,23,27), ve kterém byla ústřední křesťanská svoboda ve spojení s Kristem Ježíšem – jakkoli s přibývajícím léty Russellova pastorování narůstalo jeho nepřiměřené vyvyšování v očích vlastních i v očích jeho následovníků.

Tak jako po odchodu Pavla a Barnabáše došlo v 1. století k negativní změně v galatských sborech, i ve sborech badatelů Bible došlo k negativní změně po odchodu (smrti) Pastora Russella. V průběhu 15 let, od roku 1917 do roku 1942, byli mezi badatele Bible „tiše uvedeni“ falešní bratři, „kteří se vloudili, aby slídili po naší svobodě, kterou máme ve spojení s Kristem Ježíšem, aby nás úplně zotročili.“ (Gal. 2:4) Jedním z nich byl Joseph Rutherford.

1917-1942 – Druhé období dějin SJ – Ztráta identity a doba prvních pravidel

Pavel Galat'anům napsal: „Než přišla víra, byli jsme střeženi pod zákonem, a společně vydáni do vazby..., zákon se tedy stal naším vychovatelem vedoucím ke Kristu, abychom byli prohlášeni za spravedlivé díky víře. Ale nyní, když přišla víra, již nejsme pod vychovatelem.“ (3:23-25)

J. Rutherford se nechal pokřtít v roce 1906 a o rok později se stal právním poradcem badatelů Bible. Když Pastor v říjnu roku 1916 zemřel, J. Rutherford na začátku roku 1917 sporným právním postupem zaujal místo prezidenta jako Russellův nástupce. Dokud byla vzpomínka na Pastora Russella silná, J. Rutherford zastával všechny jeho názory, a do značné míry i metody jednání, ačkoli si pomalu připravoval půdu pro výraznou a trvalou změnu, která by mu pomohla zbavit se opozice a snadněji prosadit osobní moc.

Klíčovým rokem z tohoto pohledu byl rok 1925, ve kterém J. Rutherford navrhl Russellův názor, že Bůh zná ty, kteří mu patří. Počínaje tímto rokem, Strážná věž pod přímým Rutherfordovým vlivem (naprostou většinu článků psal on sám) začala hlásat myšlenku, že to bude viditelná organizace, která bude znát ty, kdo Bohu patří, a která za tímto účelem také vydá příslušná pravidla, aby příslušnost pravověrných byla lépe rozpoznatelná podle toho, jak tato pravidla budou dodržovat.

Jakkoli to bylo bláznivé a nepřijatelné – „Blázniví Galat'ané“! – v roce 1925 Rutherford a celá řada dalších odmítli Kristovu svobodu, o které píše Pavel, a kterou se řídil Pastor Russell, a v přímém protikladu k Bibli i odkazu svého zakladatele, prosadili návrat zhoubného starozákonní smýšlení a pravidlařství (Ga 3:1), která od té doby v organizaci SJ určují život jejích členů s narůstající silou.

Jedním takovým pravidlem se stala nutnost kázat určitým způsobem (navrhl Rutherford), v určitém místě (navrhl Rutherford), určitý počet hodin (navrhl Rutherford) a určité poselství (navrhl Rutherford). V jeho podání Matouš 24:14 začal být vysvětlován tak, že každý, kdo chce zůstat mezi badateli Bible, musí dodržovat pokyny organizace (rovná se Rutherforda). Takové kázání je navíc podle Rutherforda daleko důležitější než bezúhonný život v Kristu, který byl zdůrazňován Russellem. Rutherfordovo základní pravidlo „*Kdo nekáže, jak já velím*, nemá mezi námi co pohledávat“ se stalo metlou, kterou byli trestáni všichni, kdo takto nesmysleli.

Ztráta původní identity – zánik původních badatelů Bible - jak

Abyste dosáhl svého, Rutherford musel nejprve, doslova a do písmene, odstranit stovky demokraticky volených sborových služebníků, kteří ve své většině nucené kazatelské službě odporovali. Docílil toho tak, že nejprve do sborů dosazoval ambiciózní ředitele služby, aby od roku 1932 prohlásil úřad volených sborových starších (existoval ve sborech badatelů Bible po více než 50 let!) za nebiblický a starší jako takové rozpustil a nahradil je sobě loajálními služebními výbory. Posléze, od roku 1938, byl do čela

každého sboru určen služebník sboru, který byl přímo jmenován organizací, neboli Rutherfordem samotným.

Symbolickým – z hlediska ztráty původní identity – byl ale již rok 1931. Tehdy vyvrcholil proces odcizování původnímu zakladateli a jeho přesvědčení, jehož základním bodem bylo, že skupina lidí, kterou vede, nesmí mít žádné jiné jméno než „křesťané“. Rutherford navrhl a prosadil starozákonní název „svědkové Jehovovi“, a tímto krokem vyslal původní badatele Bible na jejich komplikovanou cestu oscilace mezi novozákonní zvěstí a svérázným výkladem starozákonních symbolů.

Tak se do sborů badatelů Bible „vloudili“, či byli rozkazem shora „vedeni falešní bratři, aby slídili po jejich svobodě, kterou měli ve spojení s Kristem Ježíšem, aby je úplně zotročili“. – Ga 2:4 Je historickou skutečností, že na rozdíl od prvního století, v němž se křesťané na čele s Pavlem „nevzdali ..., ani na hodinu ne“ a tak v původních sborech „zůstala pravda dobré zprávy“, většina původních badatelů Bible ve 30 letech 20. století vyklidila pole či byla násilím vyklizena. – sr. Ga 2:5.

Rok 1931 proto znamená *definitivní zánik původních badatelů Bible* a vznik zcela jiného – *obsahově i nominálně* – subjektu. Mezi badateli Bible a svědky Jehovovými je takový rozdíl, že musíme mluvit o zásadním zpřetrhání kontinuity a vzniku naprosto odlišného hnutí, založeného na výrazně jiných principech než bylo hnutí původní.

Když Rutherford v roce 1942 zemřel, bylo jeho posledním příkazem, aby se jeho nástupci stal triumvirát skládající se z N. Knorra, F. Franze a A.H. Mc Millana. Nicméně, Knorr a Franz nepřijali MacMillana do vedoucí pozice, přestože, nebo právě proto, že on byl jediným z nich, který osobně spolupracoval jak s pastorem Russellem, tak se soudcem Rutherfordem. Namísto toho si Knorr a Franz rozdělili úlohy následovně: Protože N. Knorr nebyl badatelským typem a Bibli rozuměl pouze na základní úrovni, soustředil se na manažerské vedení Společnosti, zatímco všechnu naukovou práci ponechal pro Freda Franze. Tito dva muži tak řídili sbory SJ celkem po období 35 let, až do roku 1977, v němž N. Knorr zemřel.

Konec podobnosti s vývojem sboru v Galácii

Rutherfordovou smrtí a nástupem Knorra a Franze končí období, ve kterém se nabízí srovnání s Galatským sborem. Důvodem je zejména to, že ačkoli ve sborech v Galácii a v křesťanství obecně v prvním a následujících dvou staletích docházelo k pozměňování smyslu prvotního Kristova poselství a k vývoji hierarchické struktury, nedošlo v nich k pocitu elitářství a k příkrému zasahování do osobního života křesťanů. Naopak, silný prvek elitářství a nekritické zasahování organizace do života jednotlivých členů jsou jasně patrné na vývoji společenství svědků Jehovových.

1942 – 1975 – Třetí období dějin SJ – Nárůst pravidel a jejich vymáhání

Úvodní desetiletí následující po Rutherfordově smrti přineslo do sborů SJ určité uvolnění. Jednou z příčin bylo to, že předání řídicí moci do nových rukou proběhlo velmi hladce. Ani Knorr ani F. Franz nemuseli o své postavení bojovat nebo se obávat, že o něj přijdou. Kromě toho oba měli na počátku dobré předsevzetí omezit moc organizace a dát více prostoru osobnímu studiu Bible a jednotlivým členům sborů. V tomto duchu také vyšel 1. listopadu 1946 ve Strážné věži článek, napsaný Fredem Franzem, který v něm vyjádřil toto stanovisko: svědkové Jehovovi mohou sami nejenom číst Bibli, ale také ji pro sebe vykládat a nepotřebují k tomu hierarchicky vedenou organizaci.

Tato dobrá vůle ale nevydržela déle než pár let. Zástupci organizace (mezi nimi i Fred Franz) ve známém procesu ve Skotsku v roce 1954 prohlásili pravý opak. Ze soudního zápisu jasně vyplývá, že se dohodli na strategii, podle které budou společenství svědků představovat jako semknutý celek, který se musí řídit ústředím vydanými pravidly. Proto také Fred Franz na otázku, zda je nutné, aby se svědkové Jehovovi řídili všemi naukami, vyhlášenými organizací, chtěl-li zůstat členy, odpověděl, dle soudního zápisu: „Je to nutné“.

Nicméně to tehdy ještě nebylo úplně tak zlé. Ani Russell ani Rutherford nepoužívali vyloučení jako prostředek k dosažení svých cílů. Russell druhé přemlouval, Rutherford jim nakazoval – ale ani on je za jiný názor nevykloučoval. Zesměšňoval je, zbavoval je postavení ve sboru, pokud nějaké měli, ale pamětníci uvádějí, že vyloučených svědků bylo pramálo.

Zavedení tajných církevních soudů

V Rutherfordově době byl navíc proces exkomunikace ještě veřejný. V souladu s Matoušem 18:17 se provinilec nebo údajný provinilec zodpovídal celému sboru. K zásadní změně v tomto ohledu došlo dva roky po Rutherfordově smrti, v roce 1944, kdy ve Strážné věži z 15. května 1944 vyšlo nařízení, podle kterého se od tohoto okamžiku soudní proces s „přestupníkem“ přestává odehrávat na sborové úrovni, přede všemi shromážděnými, ale svěřuje se do rukou jmenovaných zástupců organizace – a tak v podstatě došlo k ustanovení tajných církevních soudů.

Franz a Knorr tedy ale nezdědili systém, který by mohli promptně použít k odstranění zavadných (mravně či jinak) jednotlivců, ale museli jej postupně vybudovat. Naukových přestupníků navíc ani mnoho nebylo, a tak valná většina vyloučení se odehrávala za mravní přestupky, nikoli za odlišné naukové názory. Tato situace trvala až do poloviny 70tých let.

Během této doby se prudce rozrůstala členská základna a s jejím rozmachem také přibývaly nové a nové organizační otázky. Odpovědi na ně v naprosté většině vypracovával Fred Franz, který se tak stal nejenom hlavním tvůrcem nauk svědků, ale zároveň i tím, kdo určoval jejich každodenní život – stal se tvůrcem desítek, ba stovek pravidel, jak se chovat v určitých oblastech. Namátkou uvádím některé z oblastí, ve

kterých byla vydána závazná pravidla: hazardní hry, kontrola porodnosti, konzumace alkoholických nápojů, občanství, hypnotizmus, zpověď, transfúze krve, vhodné oblečení, chování na pohřbu, úpolové sporty, ženy a kalhoty, daně, sebevražda, pohlavní choroby, spiritizmus.

Víš, co nesmíš?

Zde jsou některá konkrétní „*Nesmíš*“: nesmíš narukovat, nesmíš slavit vánoce a narozeniny, nesmíš dávat nebo přijímat krev, nesmíš volit, nesmíš studovat na vysoké škole, nesmíš chodit do tanečních, nesmíš být členem sportovního klubu, nesmíš sázet sportku, nesmíš nosit vousy, nesmíš poslouchat určitý druh hudby, nesmíš se modlit se členy jiného náboženství, nesmíš slavit Den matek, nesmíš se modlit ke Kristu, nesmíš se stýkat s bývalými svědky, nesmíš kouřit a další nesmíš.

Pravidla sice přibývala, ale postihy za jejich nedodržení nebyly nemilosrdné. Dvě zásadní události měly za následek značné zpřísnění postihů a de facto zahájení čtvrté a páté fáze v historii SJ – nenaplněné události roku 1975 a nejprve vzestup a posléze pád a postih humanistického okruhu kolem člena vedoucího sboru a synovce Frederika Franze, Raymonda Franze.

1975– 1980 – Čtvrté období dějin SJ – Doba naděje

Době naděje, zahájené v roce 1976, předcházela horečnatá činnost a vzrušené očekávání spojené s rokem 1975. V roce 1966 organizace vydala knihu „Věčný život ve svobodě Božích synů“, napsanou Fredem Franzem, ve které na straně 28 a 29 (anglického vydání) nepřímými, ale celkem jasnými slovy vzbudila mezi svědky očekávání Armagedonu v roce 1975. Ke zvýšenému a úspěšnému evangelizačnímu úsilí přispělo v roce 1968 i vydání knihy „Pravda, která vede k věčnému životu“, která byla jednou z nejzdařilejších knih SJ v oblasti vedení domácích biblických studií.

Kromě toho na začátku 70 let dochází i k uvolnění atmosféry v organizační struktuře organizace. V roce 1971 je vytvořen 11členný vedoucí sbor, naprosté novum po autokratické vládě trvající od roku 1875, tedy téměř 100 let. Vytvoření vedoucího sboru je v roce 1972 provázáno návratem k systému rad starších a služebních pomocníků, opuštěnému v roce 1932 Málokdo mezi českými svědky si dnes již uvědomuje, že mezi roky 1938 a 1972 takzvaný *služebník sboru* ve skutečnosti zastával postavení *monarchistického biskupa* - ale třeba Karel P. a Jirka R. přesně v tomto postavení byli.

Tak v důsledku očekávání konce v roce 1975 a liberálnějšího vedení sborů zažívají sbory svědků od roku 1968 (vrcholný počet zvěstovatelů 1 221 504) do roku 1976 (vrcholný počet zvěstovatelů 2 248 390) fenomenální růst, následovaný hlubokým propadem v roce 1977.

Selhání dalšího prorockého data s sebou u nespočetných řadových a některých význačných svědků Jehovových přineslo sebereflexi, jejímž výsledkem bylo mnoho otázek zaměřených na naukový i organizační systém svědků Jehovových. Jak je možné, ptali se mezi sebou i v dopisech zaslaných do Brooklynu, že k něčemu takovému vůbec mohlo dojít?

Brooklyn na rozpacích

A Brooklyn byl na rozpacích. Jeho odpověď byla jednak typicky adamovského stříhu (vedení se snažilo svalit vinu na řadové svědky, protože ti údajně zkreslili dobře míněné povzbuzování ke křesťanské bdělosti), jednak organizační a mírně nátlaková. V rámci organizačních opatření se úřad předsedajícího dozorce sboru stal trvalým a byl nově zaveden úřad tajemníka sboru (1977). Vzhledem k nátlaku došlo k zaměření na určité skupiny mezi svědky se snahou zabránit jim v rušení zavedeného pořádku. Výrazně tuto tendenci pocítili především svobodně smýšlející mládí lidé (vlasy, vousy, délka sukni, kosmetika) a rovněž intelektuálně zaměřeni svědkové a svědkové s univerzitním vzděláním, o kterých se znovu začalo vytvářet přesvědčení o jejich přílišné všetečnosti.

Tak Brooklyn z počátku dělal Hu Hu Hu a Bu Bu Bu, nicméně, odpověď to byla rozpačitá, nepostihující podstatu problému. Jedním důvodem k tomu bylo i závažné onemocnění prezidenta Knorra mozkovým nádorem, které vedlo i k jeho skonu v roce 1977. Druhým důvodem pak byla skutečnost, že ohniskem sebereflexe se stalo ústředí samotné.

Raymond Franz

Ústřední postavou humanistického okruhu v Brooklynu se stal jeden ze členů vedoucího sboru, Raymond Franz, synovec tehdejšího prezidenta Společnosti, Frederika Franze. Ačkoli rozpoznával naukové i věcné omyly svědků, těžištěm jeho nesouhlasu byla námitka proti organizačnímu systému jako celku, kterému Franz kladl za vinu především převzetí zprostředkující úlohy Ježíše Krista pro záchranu věřících. Kromě toho poukazoval i na odlidštění představitelů systému, počínaje členy vedoucího sboru a konče služebními pomocníky ve sborech. Jeho hlavním cílem tak byla reforma stávající organizační struktury, v jejímž důsledku by zvěstovatelé mohli svůj vztah k Bohu založit na Kristu a tak ve svém vztahu k Bohu získat daleko více samostatnosti a osobní odpovědnosti za své názory a jednání.

R. Franzovi nešlo o uchopení moci mezi svědky, ale o pravý opak, o potlačení moci, ať již soustředěně v rukou jednotlivce (prezidenta Společnosti) nebo ústředního orgánu (vedoucího sboru). Tento humanistický a filosofický postoj se mu stal osudným. Jeho kolegové z vedoucího sboru, kteří naopak po moci toužili, připravili obžalobu Franze v dopise, který byl 28. dubna 1980 zaslán Výboru předsedajícího vedoucího sboru a sestával z 8 bodů. Dopis začíná slovy: „Níže jsou uvedené některé z chybných nauk, které jsou šířeny a vycházejí z Betelu“.

Obžaloba

Uvedením bodů obžaloby, které zároveň vyjadřují, čeho se obávali a jak na smýšlení svobodně zaměřených lidí z ústředí v Brooklynu nahlíželi ti, kteří se reformou cítili ohroženi, čtenáři zároveň zprostředkují, v čem mohla spočívat – pokud by Raymond Franz prosadil její uskutečnění – podstata reformy svědků Jehovových v roce 1980:

- 1) Jehova dnes nemá na zemi žádnou organizaci a vedoucí sbor není řízen Jehovou
- 2) Od roku 33. nl je pro každého pokřtěného křesťana přichystána nebeská naděje.
- 3) Bible u Matouše 24:45 nedosvědčuje, že by měla existovat 'třída' správce. Jedná se o podobenství, které má uplatnění na každého jednotlivě.
- 4) Mezi křesťany neexistuje rozdělení na skupiny s pozemskou a nebeskou nadějí.
- 5) Číslo 144 000 ze Zj 7:4 je symbolické
- 6) Nežijeme ve zvláštním období „posledních dnů“. Ty nastaly již v roce 33 nl
- 7) Rok 1914 nemá žádný podklad. Ježíš byl prohlášen za krále v roce 33 nl.
- 8) Na základě Heb 11:16 lze dovodit, že i muži starých dob mají rovněž nebeskou naději.

Na tomto základě byl vedoucím sborem ustanoven zvláštní vyšetřovací výbor s rozsáhlými pravomocemi, například s pravomocí nahrávat výpovědi obžalovaných na magnetofonový pásek a použít tyto vynucené výpovědi proti ostatním křesťanům. Nepřítomnost Raye Franze v ústředí v této kritické době pak usnadnila proces, který vedl k jeho postupné rezignaci, odchodu z Brooklynu a následnému vyloučení v roce 1981. Desítky pracovníků v ústředí potkal podobný osud.

1981 – Doba útlaku

Doba útlaku je charakteristická plošným, okamžitým potlačováním jakéhokoli odlišného názoru a naprostou izolací svobodně smýšlejících lidí od „jiných ovcí“. Organizace k provádění a dosažení cíle totální poslušnosti změnila svůj přístup ve dvou základních oblastech: ve znění otázek, na které členové při křtu od roku 1985 musí odpovědět „ano“, a v otázce výkladu exkomunikace, který stávající členy nutí zcela ignorovat své bývalé bratry nebo sestry.

Domnívám se, že jsou to právě tyto dvě oblasti, které nejlépe dokumentují atmosféru nátlaku a nesvobody mezi svědky Jehovovými, a tuto domněnku podpořím jejich podrobným rozbořem.

Křest

Téměř 80 let, v období 1875 až 1955, se pokládalo za důležité, aby křest byl proveden ponořením do vody a na znamení zasvěcení Bohu. Bylo přitom jedno, že se křest odehrál v jiné církvi. Tato nauka byla změněna v roce 1956, ale ještě rok předtím, v roce 1955 bylo ve Strážné věži z 1. července na straně 411 (angl.) uvedeno:

Křesťan nemůže být pokřtěn ve jménu toho, kdo křest provádí, ani ve jménu žádného jiného člověka, *ani ve jménu jakékoli organizace*, ale může být pokřtěn pouze ve jménu Otce a Syna a svatého ducha. To kromě jiného dosvědčuje, že křesťanství není záležitostí různých denominací

Tak až do července roku 1955 byl křest osobní záležitostí mezi Bohem a tím, kdo se mu zasvěcoval.

Tento příznivý stav záležitostí odrážely i dvě tradiční otázky ke křtu, které v roce 1942 zněly takto:

1. *Věříš v Jehovu Boha, Otce, a v to, že „záchrana patří Jehovovi“, a že Ježíš Kristus je jeho syn, jehož krví jsou tvé hříchy smazány, a jehož prostřednictvím k tobě přichází záchrana od Boha?*
2. *Vyznal jsi své hříchy Bohu, požádal jsi o očištění prostřednictvím Ježíše Krista, odvrátil ses od hříchu a světa a zasvětil ses bezvýhradně Bohu, abys konal jeho vůli?*

V roce 1956 došlo ke změně nauky o tom, že křest v jakékoli církvi je dostatečný, byl-li proveden ponořením do vody a se správným stavem srdce. Zlomovým datem se stal rok 1918 a nauka najednou zněla, že znovu pokřtít se nemusí pouze ti, kdo byli zasvěceni v jiné církvi ponořením do vody před tímto datem. V této souvislosti došlo i k přepracování otázek ke křtu, které si ale stále ponechávaly biblickou platnost, a až do roku 1985 zněly takto:

1. Uznáváš, že stojíš před Jehovou jako hříšník, který potřebuje záchranu, a uznáváš, že tato záchrana přichází od něj, Otce, prostřednictvím jeho syna, Ježíše Krista?
2. Na základě této víry v Boha a v jeho opatření k záchraně, zasvětil jsi se úplně Bohu, abys od této chvíle činil jeho vůli, jak ti ji skrze duchovní osvícení svatým duchem zjevuje prostřednictvím Ježíše Krista a Bible?

V souvislosti s převratnými událostmi v Brooklynu, kde, jak jsme mohli vidět na několika bodech obžaloby, podstatnou spornou otázkou byla nepřipustná míry zasahování organizace Strážná věž do života věřícího člověka, organizace ve zpátečnické reakci na tyto sporné body dospěla k neuvěřitelnému rozhodnutí, a přepracovala obě otázky ke křtu způsobem, kterým popřela hned dvě zásadní věci najednou:

- svoji 110 platnou nauku o tom, že křest je osobní záležitostí mezi Bohem a člověkem, a nemá nic společného s jakoukoli organizací
- a hůře: pozměnila Kristova slova o tom, ve jménu koho se má provádět křest

Takto totiž znějí otázky ke křtu od července roku 1985 až do současnosti:

1. *Lituješ svých hříchů, a zasvěcuješ se Jehovovi na základě výkupní oběti Ježíše Krista, abys činil jeho vůli?*
2. *Rozumíš tomu, že tě tvé zasvěcení a tvůj křest označují jako jednoho ze svědků Jehovových ve spojení s Božím duchem vedenou organizací?*

Srovnajme tedy rok 1955: „*Křesťan ... nemůže být pokřtěn ... ve jménu jakékoli organizace*“

s rokem 1985: „*Křest ... ve spojení s ... organizací*“

Kromě zřetelného zrušení interní nauky o křtu ve znění platném v té době 110 let, organizace v roce 1985 popřela téměř 2000 let stará Kristova slova o tom, že křest se nemá provádět ve jménu nikoho jiného, než ve jménu Otce a Syna a Duchu Svatého a vsunula sama sebe do slavnostní formulace biblického křtu.

Z výše uvedeného tak vyplývá, že v současné době jsou svědkové Jehovovy rozdělení na ty, kteří se při svém křtu zavázali pouze Bohu, Kristu a Duchu Svatému a na ty, kteří byli donuceni (nevědomky, a mnozí si to neuvědomí do chvíle, než budou číst tento nebo podobný text) zavázat se nejenom nebeským mocnostem, ale i pozemskému prachu.

A o to právě šlo při změně otázek ke křtu, provedené čtyři roky poté, co započala doba, kterou označují jako dobu útlaku – zavázat křtence pozemským silám, pozemské mocnosti, pozemské organizaci, a tak z hlediska církevního a světského práva zvětšit kontrolní mechanismus nad (nic netušícími) svědky Jehovovými. Mnozí bratři a sestry vylučování pd roku 1981 totiž argumentovali slovy, že organizace je právem může kárat za přestupky proti Bohu, Kristu a Duchu Svatému, protože těm se oni při křtu zavázali poslušností, ale že je nemůže pronásledovat za přestupky vůči jejímu řádu, protože zde se jedná o lidská pravidla.

Jinými slovy: křest mezi svědky Jehovovými v současné podobě slouží nikoli jako milosrdné opatření pro hříšníky, ale jako nemilosrdná hrozba, která začne být okamžitě používána jako nástroj útlaku v okamžiku, kdy svědek Jehovův čelí právnímu výboru nebo vyloučení za to, že klade otázky „ve spojení s ... organizací“. Tím se dostáváme ke druhému výraznému bodu charakteristickému pro dobu útlaku, k exkomunikaci a jejím důsledkům pro vyloučeného člověka i pro ty, kteří v organizaci zůstávají.

Exkomunikace

Již jsem se zmínil, že Knorr a Franz v roce 1942 nezdědili promyšlený systém, jímž by mohli potichu a bezproblémově odstranit nepohodlné bratry a sestry, a že jej teprve postupně museli vybudovat. Rovněž jsem uvedl, že první krok k vytvoření takového aparátu podnikli záhy po svém příchodu k moci, a to v květnu 1944. Tehdy vydali nařízení o tom, že od tohoto okamžiku (údajně) přestupky nebude posuzovat celý sbor, ale pouze muži k tomu jmenovaní organizací.

V následujících 36 letech postupně přibývala omezení, která byla, vzhledem k vyloučeným osobám, uvalena na ně samotné i na schválené členy sboru. Časem přibývala nejenom omezení, ale i jejich přísnější vymáhání, které se nakonec přeneslo i na rodinné příslušníky. Pokud byli vyloučeni, pravidlo bylo, že není možné se s nimi stýkat nebo mluvit, lhostejno, zda se jedná o vzdálené nebo blízké příbuzné. Výjimkou byli nejbližší rodinní příslušníci žijící v jedné domácnosti, přičemž i v tomto případě platil zákaz duchovního společenství.

Proto bylo takovým osvěžením, když Raymond Franz napsal v roce 1974 články, které značně zmírnily omezení, jímž byl vystaven jak vyloučený člověk, tak i jeho rodinné příslušníci, nejbližší přátelé a de facto všichni SJ, kteří jej znali. Články R. Franze na toto téma vyšly ve Strážné věži z 1. srpna 1974 (str. 460-473, angl.; česky 8/1975 samizdat) a byly naprostou většinou SJ přijaty jako vyjádření postoje, který je blíže Božímu a Kristovu příkladu.

Reakcí na neuskutečněnou reformu z konce 70tých let a výrazem jednoznačného rozhodnutí organizace zamezit jakémukoli budoucímu opakování takové nebezpečné situace byly články otištěné ve Strážné věži z 15. září 1981 (česky 1. května 1982 a 3/82 samizdat). Jak se dalo očekávat, organizace se rozhodla jak ke zpřísnění kritérií, jimiž je vystaven vyloučený člověk a lidé, se kterými přichází nebo může přijít do styku, tak ke zpřísnění postihů za porušení vydaných pravidel.

V případě rodinných příslušníků, kteří žijí ve společné domácnosti, Strážná věž z roku 1981 stanovila, že mezi nimi nesmí existovat žádné duchovní vazby. Jako příklad uvedla situaci, ve které je vyloučenou osobou otec, hlava rodiny. Pokud by se chtěl před jídlem modlit, manželka i děti jej vyslechnou, ale v duchu se modlí sami svojí modlitbou.

Rodinní příslušníci, kteří nežijí ve společné domácnosti, byli podle této strážné věže zařazeni v podstatě do stejné skupiny jako ostatní členové sboru. Lidem v této kategorii

bylo zakázáno se s vyloučeným nejenom stýkat a mluvit, ale dokonce jej nesměli ani zdravit běžným pozdravem, třeba při setkání na ulici.

Absurdní rovina

Je přitom pozoruhodné, že organizace od roku 1980 nerozlišuje mezi tím, zda se někdo provinuje proti *mravním zásadám Bible* nebo jeho „vina“ spočívá v tom, že má jiný názor na *právně platné* vysvětlení určité nauky. Myslet si a volně vyjadřovat něco jiného, než *právně platnou* nauku (zítra, pozítří nebo za několik let může znít úplně jinak, třeba i přesně tak, jak ji vyloučení jednotlivci předkládali), je mezi svědky hřích stejně závažný jako cizoložství, modlářství nebo vražda. Svobodně smýšlející lidé se tak podle učení organizace ocitají na jedné rovině s modláři, cizoložníky a vrahy a jsou za *projevení schopnosti myslet* potrestáni vyloučením z organizace, která se v tomto ohledu stává paranoidní.

Jako konkrétní příklad absurdního vyloučení uvedu, co se stalo Petrovi O. Svědek Jehovův, Petr O. se po léta svědomitě řídil tím, že má číst Bibli a studovat ji. Během svých studií Bible, ve skutečnosti po mnoha letech studia Bible, dospěl k názoru, že Adam a Eva nebudou potrestáni věčnou smrtí, jak učí organizace, ale že milosrdný Bůh jim umožní svůj přečin napravit. Protože Bible se k této otázce nijak konkrétně nevyjadřuje, a protože jde naukově, například ve srovnání s učením o dvou třídách křesťanů, o zanedbatelnou záležitost, řeklo by se, že by nad takovou maličkovostí organizace mohla mávnout rukou.

Nemohla. Svědek Jehovův Petr. O. byl vyzván, aby o svém názoru přestal mluvit. Když tak učinil, byl po nějaké době dotázán, zda změnil názor nebo zda jej pořád zastává. Po odpovědi, že názor nezměnil, svědek Jehovův Petr O. byl pozván před právní výbor a vyloučen, a to v souladu s dopisem z 1. září 1980, určeného cestujícím dozorcům organizace, který upřesňuje, že důvodem k vyloučení může být nejenom to, když křesťan mluví o tom, že nesouhlasí s nějakým učením, ale i to, jestliže tomu nadále věří a trvá na tom.

Změna znění otázek ke křtu a přísný postih exkomunikací za jakékoli svobodnější uvažování, provázený důsledným ostrakizmem, jsou dva základní způsoby, kterými organizace svědků Jehovových reagovala na reformu, která ji hrozila v roce 1980. Cíl, který organizace těmito změnami sledovala a sleduje, je zřetelný: usnadnit cestu rychlým právním procesům, okamžitě odstranit sebemenší náznak odlišného smýšlení a následná úplná izolace všech členů sboru od zdroje nezávislého uvažování.

Shrnutí

Náboženské hnutí, známe dnes jako svědkové Jehovovi, se na světové náboženské scéně nachází kolem 130 let. Původně se jednalo o standartní americké náboženství, které vzniklo v roce 1875 jako důsledek druhého náboženského obrození, jenž ve Spojených státech probíhalo v první polovině 19. století, a jehož dalšími produkty jsou církve Mormonů, Adventistů a Křesťanská věda.

Lidé, seskupení kolem liberálně a prožidovsky orientovaného, nicméně jednoznačně křesťanského zakladatele, Ch.T. Russella, se původně nazývali badatelé Bible. Ačkoli jejich názory zcela závisely na konečném posouzení Russella, a mnohdy byly pouze ozvěnou jeho představ, nedá se popřít, že v hnutí panoval liberální a studijní duch. Russell se jednoznačně bránil jak vytvoření organizace, tak převzetí jakéhokoli jiného názvu než „křesťané“.

Období Russellova působení lze bez velkých problémů označit jako *dobu relativní svobody* všech členů spojených s badateli Bible.

Po Russellově neočekávané smrti v roce 1916 se v nastalém bezvládí chopil moci právník J.F. Rutherford. Postrádaje osobní charisma a se sklonem k panování, Rutherford od začátku svého působení ve funkci prezidenta zavádí způsob rozhodování, který je charakteristický postupným přechodem od svobody k pravidlům, od volného seskupení věřících k tuhé stranické kázni a od obecného společenství všech křesťanských bratrů a sester k úzce profilované skupině poslušného celku.

Milníky v tomto odklonu od původního hnutí představují vytvoření organizace v roce 1925 a v roce 1931 prosazení nového názvu – svědkové Jehovovi, kterým dochází k definitivnímu přetržení kontinuity s původními badateli Bible a de facto k přerodu v nové náboženské hnutí. Tato doba je nutně provázena utvářením pravidel, která jsou prostřednictvím nově vytvořené organizace násilně zaváděna do života příslušníků hnutí.

V této souvislosti lze proto o druhé fázi vývoje dnešních svědků Jehovových mluvit jako o *Době ztrátě identity a zavádění pravidel*.

Po Rutherfordově smrti v roce 1942 převzali správu nad svědky Jehovovými jeho dva blízcí spolupracovníci, N. Knorr a F. Franz, kteří navázali na stinnou stránku předcházející doby tím, že v roce 1944 vytvořili nástroj k prosazování totalitního působení organizace, tajné právní výbory. Nicméně, na počátku jejich správy pozorujeme také snahu přenést iniciativu na jednotlivé věřící, jejímž nejvýraznějším projevem je článek o osobní odpovědnosti k Bohu, publikovaný ve Strážné věci z listopadu roku 1946. Navzdory tomu, že pravidel postupně přibývá, pokud dochází k vyloučení, děje se tak převážně z oprávněných, biblických důvodů.

Toto období proto můžeme nazvat *Dobou nárůstu pravidel*.

Doba přidávání pravidel vrcholí rokem 1975, konkrétně nesplněným proroctvím o závěru systému věcí v tomto roce. U nemála svědků, včetně těch v nejvyšších postaveních na organizačním žebříčku, vede ztráta iluzí o neomylnosti organizace k pozitivnímu zaměření na reformu, která se soustředí jak na nauky (144 000 tzv. pomazaných, rok 1914), tak na lidskou stránku systému. Z nejvyšších míst ale reforma nestačí proniknout mezi členskou základnu, a když začne být patrné, že její ústřední představitel, humanisticky orientovaný Raymond Franz nepodniká kroky k převzetí moci, je spolu s ním odsouzena k zániku.

Nenaplněnými sny o větší svobodě končí čtvrté období dějin svědků Jehovových, *Doba (zmařené) naděje*.

Rokem 1980 vstupují svědkové Jehovovi do zatím posledního období, které je charakteristické opatřeními, jež mají zabránit opakování situace, ke které došlo mezi roky 1975 a 1980. Tajné právní výbory, zakotvené od roku 1944, jsou v roce 1981 doplněny specifickými směrnici exkomunikace a v roce 1985 změnami otázek ke křtu. Dosud platné směrnice exkomunikace na jedné straně usnadňují vyloučení osob podezřelých ze svobodného smýšlení, a na druhé straně ztěžují, ba téměř znemožňují, kontakt mezi vyloučenou osobou a ostatními svědky. Otázky ke křtu v novém znění pak přesunují těžiště ze závazku Bohu na závazek lidem.

Mechanismus tajných právních výborů, křtů se závazkem pozemské organizaci a promyšlené exkomunikace tak vede k tomu, že o tomto období ve vývoji svědků Jehovových právem mluvíme jako o *Době útlaku*.

Závěr

Svědkové Jehovovi se pod taktovkou prezidentů Rutherforda, Nathana Knorra a Freda Franze nejprve zcela oddělili od dějin křesťanské církve, a prohlásili se jedinými pravými křesťany na světě. Posléze došlo k tomu, že se museli oddělit i od svých vlastních dějin, protože tyto dějiny je usvědčují z mnoha omylů a nátlakových metod jednání. Tak se Svědkové Jehovovi stali společenstvím lidí, které postrádá hluboké duchovní kořeny, hnutím, kterému chybí vědomí vlastní minulosti. A jak to vyjádřil Isaac Leib Peretz:

Paměť národa je jeho dějinami. Člověk, kterému chybí paměť, se nemůže stát moudřejším a lepším. O národech platí totéž.

Je v zájmu každého svědka, aby začal pátrat po tom, co se v jeho „národě“ odehrálo předtím, než se do něj zařadil.

